

KARACA KOYUNLU YÖRÜKLERİ KANUNU

Fikret YILMAZ

Bu kısa çalışma iki amaçtan dolayı kaleme alınmıştır. Birincisi, başlığundan da anlaşılacağı üzere, *Karaca Koyunlu* yada *Bayramlı Karaca Koyunlusu* olarak bilinen ve Batı Anadolu Bölgesi'nde Aydın sancağında özellikle Tire ve Ayasuluğ (günümüzde Selçuk) kazalarında görülen¹ önemli bir yörük teşekkülünün vergilendirilmesine esas olan hukuksal düzenlemeyi ihtiva eden bir belgeyi tıpkıbasımı ve transkripsiyonu ile birlikte yayınlamaktır.

İkinci neden ise: Belgenin bulunduğu kaynaklardan olup Ankara Milli Kütüphane'de bulunan ve 42/691 numara ile Balıkesir'e ait bir şer'iyecili² olarak görülen deftere ilişkin bir yanlış tanımlamayı düzeltme isteğidir.

Yayınlamakta olduğumuz belge, yukarıda belirttiğimiz defter dışında ayrıca, İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivi *Tapu-Tahrir* defterleri koleksiyonunda bulunan, söz konusu yörüklerle ait ve Kanunî Sultan Süleyman (1520-1566) devrine tarihlenen 414 numaralı tahrir defterinde

¹ Vahid Çabuk, *Yörükler, İslam Ansiklopedisi*, C.XIII, s. 434. Faruk Sümer, *Oğuzlar-Türkmenler*, İstanbul, 1980³, s. 181 ve 372. İlhan Şahin, Osmanlı İmparatorluğunda Konar-Göçer Aşiretlerin Hukukî Nizamları, *Türk Kültürü*, XX/227(1982), s.289. Rudi P.Lindler, *Nomads and Ottomans in Medieval Anatolia*, Bloomington, 1983, s. 58.

² Osmanlı tarihi için çok kıymetli bir belge koleksiyonu olan şer'iyecilleri 3 Kasım 1941 tarih ve 40/2182 sayılı emirle müzelerde toplanmıştı. Balıkesir şer'iyecilleri de bu tarihten sonra Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde bulunuyordu. Burada bulunan şer'iyecillerinin kataloğu için bak: Mücteba İlgürel, *Şer'iyecillerinin Toplu Kataloğuna Doğru*, *İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi*, 28-29(1974-1975), ss.132-166. Fakat kısa bir süre önce 1990 yılında, müzelerde bulunan şer'iyecillerinin tamamı (İstanbul Müftülüğü Arşivindekiler hariç) Ankara Milî Kütüphaneye toplanış bulunmaktadır.

kayıtlıdır³.

414 numaralı tahrir defterinde bulunan şekli ile geniş ve kapsamlı bir şerh olarak değerlendirilebilecek bu düzenlemenin aslında bir *kanunname* olduğunu düşünüyoruz. Çünkü bu metnin daha önceden olagelen bazı uygulamalar ve değişikliklerin bir araya getirilmesiyle oluşmuş ve tahrir defterine kaydedilmiş olduğu görülmektedir⁴. Bu ise, Osmanlı devlet yönetimi için kanunnamelerin vücuda gelmesinde başvurulan geleneksel yönetime uygun düşen bir işlemdir⁵. Gerek genel kanunnamelerin gerekse sancak veya diğer müstakil kanunnamelerin oluşumunda, merkezden gönderilen emir ve fermanlarla uygulamaya sokulan isteklerin yanında her bölgede geleneksel olarak var olan bazı uygulamaların toplanarak değerlendirilmesi yolunun tercih edildiği meçhulümüz değildir⁶. Nitekim tahrir defterindeki bu şerh, belirttiğimiz Balıkesir şer'iyeye sicili olarak görülen deftere, çeşitli kanunnameler arasına *Cemaat-ı Karacalar* tabi-i Ayasuluğ* başlığıyla da göçürülmüştür⁷. Bunların yanında, eski kayıtlara atıfla, boyunduruk resmi adıyla alınan verginin kaldırıldığı ve koyun resmi otuz üç akçeden fazla olanların koyun resmi vermelerinin belirtilmesi, yayınladığımız belgenin, bilinen kayıtların muhtemelen en son tarihli olduğunu düşündürmektedir.

Belirttiğimiz işlemler ve belgenin içeriği bizi, bu düzenlemenin bir

³ BOA.TT.414, s.73.

⁴ Önceki tahrirlerdeki şerhlerin bir değerlendirmesi için bak: F. EMECEN, XVI. *Asırda Manisa kazası*, Ank. 1989, s.135, dipnot, 85. Ayrıca kanunname-i âl-i Osman nüshalarındaki kayıtların bir tartışması için bak: R.P.Lindler, *a.g.e.*, ss. 57-59.

⁵ Ö.L.Barkan, XV ve XVI. *Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Zirâî Ekonominin Hukukî ve Mâlî Esasları*, İst. 1943, s. LIX-LXIII.

⁶ aynı yerde

* Cemaat-i Karacalar adı altında Karesi ve Saruhan sancaklarında da bir yörük teşekkülü bilinmekle (bkz. Feridun Emecen, *a.g.e.*, s. 138 vd.) beraber, burada kastedilen, belge metninden de anlaşılacağı üzere Karaca Koyunlu yörükleridir. Belgenin başlığında bir eksikliğin sözkonusu olduğunu sanıyoruz.

⁷ *Balıkesir Şer'iyeye Sicili* (=BŞS), v. 126/a.

kanunname metni olarak yayını konusunda ikna eden nedenler oldu.

Bu çalışmanın nedenlerinden ikincisi olarak yukarıda zikr ettiğimiz olay ise, bir *mukataa* defterinin şer'îye sicili olarak bilinmesini engelleme kaygısının yanında, defterin kapsadığı önemli belgeleri ilgilenecek olanlara duyurma çabasını da içermektedir.

Herşeyden önce, 42/691 numara ile Balıkesir şer'îye sicillerinin en erken tarihlisi olarak kataloglanmış⁸ olan bu defterin bir *şer'îye sicili olmadığını* vurgulamak gerekir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi *Maliyeden Müdevver Defterler* tasnifinde pek çok benzerine rastlanılan tipik bir *mukataa-muhasebe* defteridir⁹.

1519-1585 (H.925-993) tarihleri arasına ait işlemlerin kayıtlı olduğu defter 163 varaktır. Genel olarak Hüdâvendigâr, Karesi, Kütahya ve KaraHisar-ı Sâhib sancakları mukataalarının irsaliye ve hesaplarını muhtevîdir. Bunun yanısıra Hüdâvendigâr sancağında bulunan Mihaliç hasları, Mudanya ve Edincik iskele mukataaları, Manyas gölü sazlık ve balık mukataası, Behram tuzlası mukataası hesapları ile bu mukataaların işletme koşulları ve işletmecilerin berat ve kefalet kayıtları vardır.

Ayrıca Kütahya, Hüdâvendigâr, Karesi, Sultan Önü, Biga ve Karahisar-ı sahip sancakları kadılarına hitaben yazılan ve bu sancaklardaki hassa beyt'ül-mâl mukataası örneğinde, beyt'ül-mal hususunda olması gereken uygulamayı yansıtan, kanun niteliğinde 26-Ağustos-1568 tarihli bir ferman sureti¹⁰, Bolu livası kanunnamesi¹¹, burada yayınladığımız kanun¹² ve Mayıs 1585 (H.993 Cumâd'el-ûlâ) tarihli, Karesi sancağı muhafazasına tayin edilen 40 nefer sipahinin isimleri ile mutasarrıf oldukları

⁸ M.İlgürel, *a.g.m.*, s.137.

⁹ Örnekler için bak: *Maliyeden Müdevver Defterler*, 5452; aynı tasnif, 4944 aynı tasnif, 4689. Bu örnekleri çoğaltmak-bilindiği üzere- mümkündür.

¹⁰ *Balıkesir Şer'îye Sicilleri*, 41/691, vrk. 108/a-b.

¹¹ aynı defter, vrk. 125/b. Eksik bir kanunname'dir. Karşılaştırmak için bkz: Ö.Lütfü Barkan, *a.g.e.*, ss.28-32.

¹² aynı defter, vrk. 126/a

tımarlarını gösteren¹³ belgeler bulunmaktadır.

Bunlardan başka, defterin ihtiva ettiği bu kayıtlardan farklı bir belge olarak, II.Beyazid'in (1481-1512) Amasya'da ki camii ve imareti evkâfının 1519 (H.925) yılı muhasebesine ait bir bölüm vardır¹⁴.

EK: 1 *

CEMAAT-I KARACALAR TABİ-İ AYASULUĞ

- 1- Mezkûrûn yörükler her yere göçüb ve oturub koyunu olan
- 2- koyun resmin virüb koyunu olmıyan çiftlü ve çiftsiz
- 3- hallü haline göre boyunduruk resmi deyü on ikişer ve altışar
- 4- akçe virürler imiş ol sebebden malıma zarar olurmuş el-haletü
- 5- hâzihi dergâh-ı muallaya arz olunub şöyle arz** olundu ki her yörük ki
- 6- göçer ve konar ve köyde mütemekkin olur otuz üç akçeden ziyade
- 7- koyunu resmi olan koyun resmin vire ve koyunu resmi olan otuz
- 8- üç akçeden eksük olan heman otuz üç akçe çift resmin
- 9- vire koyunu resmin virmeye ve koyunu resmi olmıyan orta hallüsünden
- 10- on ikişer akçe ve aşağı hallüsünden altışar akçe alına deyü kayd olunub
- 11-bu kitabetden(?) südde-i saadetden Abdullah beğ emin marifeti ile
Bayramlı
- 12- Karaca Koyunlusu ve Bozdoğan yörüğünün resm-i karası ve cürm ve cinayet
- 13 - ve yavası ve arusanesi ma-takaddemden Karaca Koyunlu şubaşısı
- 14- tasarrufunda olmağın girü Karaca Koyunlu tayifesi şubaşısına emr olundu
- 15-hassdan ihrac olundu deyü defter-i kadîmede masturdur el-haletü
- 16-hâzihi mezkûrûn yörükler rüsûmlerin virmekde yukaruda tafsîl

¹³ aynı defter, vrk. 156/b-157/a

¹⁴ aynı defter, vrk.83-95

* Balıkesir Şer'ıye Sıicili, 42/691, vrk. 126/a

** T.T.414, s. 73, satır 4: emr.

- 17-olunan üzere mukarrerdür kemâ-kân ve Bayramlı Karaca Koyunlusunun
- 18- ve Bozdoğan yürüğünün resm-i karası ve cürm ve cinayât ve resm-i
- 19- arusanesi Karaca Koyunlu subaşından ifrâz olunub Bayramlı
- 20- Karaca Koyunlu cemaatlerinin resm-i kara ve cürm ve cinayât ve arusaneleri
- 21- Aydın eli sancağı beği olanlara virilmiş ve Bozdoğan yürüğünün
- 22- resm-i kara ve cürm ve cinayât ve resm-i arusaneleri bir gayri tımar erine
- 23- virilmiş haliyâ sancak beğinden ve cinayât tımandan bi'l-fiil hassa-i
- 24- padişahîye ilhâk olunub bi'l-fiil hassa tasarruf olunur deyü defter-i
- 25- köhnede masturdur yine hassalık üzere kemâ-kân mukarrer suret-i defter-i
- 26- hakânî girü budur ma-hasıl-ı kelâm tayife-i mezkûr hass-ı şahîdür koyunu
- 27- olan altmış altı koyundan eksükde otuz üç akçe virür
- 28- ol makule tayifeye bac evi dirler altmış altıdan ziyade* iki
- 29- koyuna bir akçe resm-i ganem virür ve koyunu olmıyan on iki akça resm-i
- 30- bennâk virür kisbe kadir mücerredler altışar akçe virürler ol makule
- 31- mücerred hane değıllerdür defter-i padişahîde mücerred kayd olunmuşlardır hane-i
- 32- avarız ziyade olmak vehminden eyle olsa kisbe kadir mücerredler defterde
- 33- bî-resm kayd olundum deyü niza eylemeyüb resmin vire

* T.T.414, s.73, satır 21: *ziyade olsa*

QUESTION 1

1. The following table shows the number of people who attended a concert in each of the five years from 2010 to 2014. The number of people who attended the concert in 2010 was 1000. The number of people who attended the concert in 2011 was 1200. The number of people who attended the concert in 2012 was 1500. The number of people who attended the concert in 2013 was 1800. The number of people who attended the concert in 2014 was 2000.

Year	Number of people
2010	1000
2011	1200
2012	1500
2013	1800
2014	2000

2. The following table shows the number of people who attended a concert in each of the five years from 2010 to 2014. The number of people who attended the concert in 2010 was 1000. The number of people who attended the concert in 2011 was 1200. The number of people who attended the concert in 2012 was 1500. The number of people who attended the concert in 2013 was 1800. The number of people who attended the concert in 2014 was 2000.

Year	Number of people
2010	1000
2011	1200
2012	1500
2013	1800
2014	2000

QUESTION 2

2. The following table shows the number of people who attended a concert in each of the five years from 2010 to 2014. The number of people who attended the concert in 2010 was 1000. The number of people who attended the concert in 2011 was 1200. The number of people who attended the concert in 2012 was 1500. The number of people who attended the concert in 2013 was 1800. The number of people who attended the concert in 2014 was 2000.

Year	Number of people
2010	1000
2011	1200
2012	1500
2013	1800
2014	2000